

ತಸ್ಯ ಪಾದೇ ಮಹದ್ಧಿವ್ಯಂ ಸ್ವಚ್ಛೋದಂ ನಾನು ತತ್ಸರಃ |
ತಸ್ಮಾದ್ಧಿವ್ಯಾತ್ಪ್ರಭವತಿ ಸ್ವಚ್ಛೋದಾ ನಾನು ನಿನ್ನುಗಾ || ೬ ||

ತಸ್ಯಾಸ್ತೀರೇ ಮಹದ್ಧಿವ್ಯಂ ವನಂ ಚೈತ್ರರಥಂ ಶುಭಮ್ |
ತಸ್ಮಿನ್ನಿ ರಾ ನಿವಸತಿ ಮಣಿಭದ್ರಸ್ಸ ಸಾನುಗಃ || ೭ ||

ಯಕ್ಷಸೇನಾಪತಿಃ ಕ್ರೂರೋ ಗುಹ್ಯಕೈಃ ಪರಿವಾರಿತಃ |
ಪುಣ್ಯಾ ಮನ್ದಾಕಿನೀ ಚೈವ ನದೀ ಸ್ವಚ್ಛೋದಕಾ ಚ ಯಾ || ೮ ||

ಮಹೀಮನ್ದಲಮಧ್ಯೇನ ಪ್ರವಿಷ್ಟೇ ತೇ ಮಹೋದಧಿಮ್ |
ಕೈಲಾಸಾದ್ಧಕ್ಷಿಣೇ ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ಶಿವಸತ್ಪ್ಷಾಷಧಿಂ ಗಿರಿಮ್ || ೯ ||

ಮನಶ್ಶಿಲಾಮಯಂ ದಿವ್ಯಂ ಚಿತ್ರಾಂಜ್ಲಂ ಪರ್ವತಂ ಸ್ರುತಿ |
ಲೋಹಿತೋ ಹೇಮಶೃಂಗಶ್ಚ ಗಿರಿಸೂರ್ಯಪ್ರಭೋ ಮಹಾನ್ || ೧೦ ||

ತಸ್ಯ ಪಾದೇ ಮಹದ್ಧಿವ್ಯಂ ಲೋಹಿತಂ ನಾನು ತತ್ಸರಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಪುಣ್ಯಃ ಪ್ರಭವತಿ ಲೌಹಿತ್ಯಃ ಸ ನದೋ ಮಹಾನ್ || ೧೧ ||

೬. ಆ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛೋದವೆಂಬ ದಿವ್ಯವಾದ ಸರೋವರವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛೋದವೆಂಬ ನದಿಯು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

೭. ಆ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಚೈತ್ರರಥವೆಂಬ ವನದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರ ಸೇನಾ ನಾಯಕನೂ ಅನೇಕ ಯಕ್ಷರಿಂದ ಪರಿವೃತನೂ ಆದ ಮಣಿಭದ್ರನು ವಾಸವಾಗಿರುವನು.

೮. ಈ ಮಂದಾಕಿನೀ, ಸ್ವಚ್ಛೋದ ಎಂಬ ಎರಡು ನದಿಗಳೂ ಭೂಮಂಡಲ ದಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಮಹೋದಧಿಯನ್ನು ಸೇರುವುವು.

೯-೧೦. ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಅನೇಕ ಮೂಲಿಕೆ ಗಳಿಂದಲೂ ಮಣಿಶಿಲೆ ಮುಂತಾದ ಧಾತುಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಚಿತ್ರಾಂಗವೆಂಬ ಪರ್ವತವೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಚಿನ್ನದ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ರಾಜಿಸುವ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವೂ ಇರುವುವು.

೧೧. ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಗಿರಿಯ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಲೌಹಿತ್ಯವೆಂಬ ನದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನ ವಾದ ಲೋಹಿತವೆಂಬ ಸರೋವರವಿರುವುದು.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣಂ

ದೇವಾರಣ್ಯಂ-ವಿಶೋಕಂ ಚ ತಸ್ಯ ತೀರೇ ಮಹದ್ವನಮ್ |
ತಸ್ಮಿನ್ನಿರಾ ನಿವಸತಿ ಯಕ್ಷೋ ಮಣಿಧರೋ ವಶೀ || ೧೨ ||

ಸೌಮ್ಯೈಃ ಸುಧಾರ್ಮಿಕೈಶ್ಚೈವ ಗುಹ್ಯಕೈಃ ಪರಿನಾರಿತಃ |
ಕೈಲಾಸಾದ್ಧಕ್ಷಿಣೇ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಕ್ರೂರಸತ್ವಾಷಧಿಗಿರೀಃ || ೧೩ ||

ವೃತ್ರಕಾಯಾತ್ಕಿಲೋತ್ಪನ್ನಮಜ್ಞಾನಂ ತ್ರಿಕಕುಂ ಪ್ರತಿ |
ಸರ್ವಧಾತುಮಯಸ್ತತ್ರ ಸುಮಹಾನ್ವೈದ್ಯತೋ ಗಿರೀಃ || ೧೪ ||

ತಸ್ಯ ಪಾದೇ ಸರಃ ಪುಣ್ಯಂ ಮಾನಸಂ ಸಿದ್ಧಸೇವಿತಮ್ |
ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಭವತೇ ಪುಣ್ಯಾ ಸರಯೂರ್ಲೋಕವಿಶ್ರುತಾ || ೧೫ ||

ತಸ್ಯಾಸ್ತೀರೇ ವನಂ ದಿವ್ಯಂ ವೈಭ್ರಾಜಮ್ ನಾನು ವಿಶ್ರುತಮ್ |
ಕುಬೇರಾನುಚರಸ್ತತ್ರ ಪ್ರಹೇತಿತನಯೋ ವಶೀ || ೧೬ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾಪೇತೋ ನಿವಸತಿ ರಾಕ್ಷಸೋಃನನ್ತವಿಕ್ರಮಃ |
ಅನ್ತರಿಕ್ಷಚರೈಃಪೂರ್ವೈರ್ಯಾತುಧಾನಶತ್ಯೈರ್ವೃತಃ || ೧೭ ||

೧೨. ಅದರ ದಡದಲ್ಲಿ ವಿಶೋಕನೆಂಬ ದಿವ್ಯವಾದ ವನವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಾಂತರೂ ಧಾರ್ಮಿಕರೂ ಆದ ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಮಣಿಧರನೆಂಬ ಯಕ್ಷನು ವಾಸಿಸುವನು.

೧೩-೧೪. ಕೈಲಾಸದ ದಕ್ಷಿಣಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ವೃತ್ರಾ ಸುರನ ಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಂಜನಪರ್ವತವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಪ್ಪಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ತ್ರಿಕಕು ಎಂಬ ಪರ್ವತವೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ವಿವಿಧ ಧಾತುಗಳಿಂದ ರಮ್ಯವಾದ ವೈದ್ಯತನೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವೂ ಇರುವುವು.

೧೫. ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವ ಮಾನಸನೆಂಬ ಸರೋವರ ವಿರುವುದು. ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತವಾದ ಸರಯೂ ನದಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

೧೬-೧೭. ಅದರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ವೈಭ್ರಾಜನೆಂಬ ವನವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನಿಗೆ ಸೇವಕನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ವೇದಬಾಹ್ಯನೂ, ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ಮಾಯಾವಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಸೇವಿತನೂ ಆದ ಪ್ರಹೇತಿಪುತನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ವಾಸಮಾಡುವನು.

ಅಪರೇಣ ತು ಕೈಲಾಸಾತ್ಪುಣ್ಯಸತ್ವಾಷಧಿರ್ಗಿರಿಃ |
ಅರುಣಃ ಸರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠೋ ರುಕ್ಮಧಾತುಮಯಃ ಶುಭಃ || ೧೮ ||

ಭವಸ್ಯ ದಯಿತಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸರ್ವತೋ ಮೇಘಸನ್ನಿಭಃ |
ಶಾತಕುಂಭನುಯೈಃ ಶುಭೈಃ ಶಿಲಾಜಾಲೈಸ್ಸನಾನ್ವತಃ || ೧೯ ||

ಶತಸಂಖ್ಯೈಸ್ತಾಪನೀಯೈಃ ಶೃಂಗೈರ್ದಿವಮಿವೋಲ್ಲಿಖನ್ |
ಮುಂಜುನಾಂಸ್ತು ಮಹಾದಿವ್ಯೋ ದುರ್ಗಶ್ಚೈಲೋ ಹಿಮಾಂಚಿತಃ || ೨೦ ||

ತಸ್ಮಿನ್ನಿರಾ ನಿವಸತಿ ಗಿರೀಶೋ ಧೂಮ್ರಲೋಚನಃ |
ತಸ್ಯ ಸಾದಾತ್ಪ್ರಭವತಿ ಶೈಲೋದಂ ನಾನು ತತ್ಸರಃ || ೨೧ ||

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಭವತೇ ಪುಣ್ಯಾ ಶಿಲೋದಾ ನಾನು ನಿನ್ನುಗಾ |
ಸಾ ಚಕ್ಷುಃಸೀತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಲನಣೋದಧಿಮ್ || ೨೨ ||

ತಸ್ಯಾಸ್ತೀರೇ ವನಂ ದಿವ್ಯಂ ವಿಶ್ರುತಂ ಸುರಭೀತಿ ವೈ |
ಸನ್ಯೋತ್ತರೇಣ ಕೈಲಾಸಾತ್ ಶಿವಸತ್ವಾಷಧಿರ್ಗಿರಿಃ || ೨೩ ||

ಗೌರಂ ನಾನು ಗಿರಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಹರಿತಾಲಮಯಂ ಪ್ರತಿ |
ಹಿರಣ್ಯಶೃಂಗಸ್ಸುಮಹಾನ್ ದಿವ್ಯೋ ಮಣಿಮಯೋ ಗಿರಿಃ || ೨೪ ||

೧೮-೧೯-೨೦. ಕೈಲಾಸಸರ್ವತದ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಓಷಧಿಗಳಿಂದಲೂ ಚಿನ್ನದ ಶಿಖರಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುವ ಮುಂಜವಾ ಎಂಬ ಹಿಮ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸರ್ವತವು ತನ್ನ ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಾ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದಾಗಿದೆ.

೨೧-೨೨. ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಮಯವಾದ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಈಶ್ವರನು ವಾಸಿಸುವನು. ಮತ್ತು ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಶೈಲೋದವೆಂಬ ಸರೋವರವಿರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಶಿಲೋದಾ ಎಂಬ ನದಿಯು ಹುಟ್ಟಿ ಚಕ್ಷು, ಸೀತಾ—ಎಂಬ ನದಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಲನಣಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವುದು.

೨೩-೨೪. ಆ ಶಿಲೋದಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಸುರಭಿಯೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಕಾಡಿರುವುದು. ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ನೈಋತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ

ತಸ್ಯ ಪಾದೇ ನುಹದ್ಧಿವ್ಯಂ ಶುಭಂ ಕಾಂಚನನಾಲುಕಮ್ |

ರವ್ಯಂ ಬಿನ್ನುಸರೋ ನಾನು ಯತ್ರ ರಾಜಾ ಭಗೀರಥಃ

|| ೨೫ ||

ಗಜ್ಜಾನಿಮಿತ್ತಂ ರಾಜರ್ಷಿರುನಾಸ ಬಹುಲಾಃ ಸಮಾಃ |

ದಿವ್ಯಂ ಯಾಸ್ಯಂತಿ ತೇ ಪೂರ್ವೇ ಗಜ್ಜಾತೋಯಪರಿಪ್ಲುತಾಃ || ೨೬ ||

ನುದೀಯಾ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಸಮಾಹಿತನುನಾಶ್ಚಿನೇ |

ತತ್ರ ತ್ರಿಪಥಗಾ ದೇವೀ ಪ್ರಥಮಂ ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ |

ಸೋಮಪಾದಾತ್ಪ್ರಸೂತಾ ಸಾ ಸಪ್ತಭಾ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ

|| ೨೭ ||

ಯೂಪಾ ಮಣಿಮಯಾಸ್ತತ್ರ ವಿತತಾಶ್ಚ ಹಿರಣ್ಮಯಾಃ |

ತತ್ರೇಷ್ವಾ ತು ಗತಸ್ಸಿದ್ಧಿಂ ಶಕ್ರಸ್ಸರೈ ಸ್ಸುರೈಸ್ಸಹ

|| ೨೮ ||

ದಿವಿ ಚ್ಛಾಯಾಪಥೋ ಯಸ್ತು ಅನುನಕ್ಷತ್ರಮಣ್ಣಲಃ |

ದೃಶ್ಯತೇ ಭಾಸ್ವರೋ ರಾತ್ರೌ ದೇವೀ ತ್ರಿಪಥಗಾ ತು ಸಾ

|| ೨೯ ||

ಅರದಳನೇ ಮುಂತಾದ ಧಾತುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಗೌರವೆಂಬ ಪರ್ವತವೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ಚಿನ್ನದ ಶಿಖರಗಳುಳ್ಳ ಮಣಿಮಯಪರ್ವತವೂ ಇವೆ.

೨೫-೨೬. ಈ ಮಣಿಮಯಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಮರಳುದಿಣ್ಣೆಗಳುಳ್ಳ ರಮಣೀಯನಾದ ಬಿಂದುಸರೋವರವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಮುನಿಯ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಭಿಸ್ಮೀಭೂತರಾದ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರು ಗಂಗಾನದಿಯ ಪಾನನ ಜಲದಿಂದ ಪವಿತ್ರರಾಗಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೈದುವರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಗಂಗಾವತರಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಭಗೀರಥ ರಾಜನು ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಅನೇಕಕಾಲ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು.

೨೭. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಗಂಗಾನದಿಯು ಸೋಮಪಾದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಏಳು ಪಾಲಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ.

೨೮. ಇಂದ್ರನು ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ಚಿನ್ನದ ಯೂಪಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳವೇ ಅದು.

೨೯. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಯುವ ಗಂಗಾನದಿಯೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲಗಳ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಛಾಯಾಪಥರೂಪದಿಂದ ತೋರಿಬರುವುದು.

ಅನ್ತರಿಕ್ಷಂ ದಿವಂ ಚೈವ ಭಾವಯಂತೀ ಸುರಾಪಗಾ |
 ಭವೋತ್ತಮಾಜ್ಞೀ ಪತಿತಾ ಸಂರುದ್ಧಾ ಯೋಗನಾಯಯಾ || ೩೦ ||

ತಸ್ಯಾ ಯೇ ಬಿನ್ದನಃ ಕೇಚಿತ್ ಕ್ರುದ್ಧಾಯಾಃ ಪತಿತಾ ಭುನಿ |
 ಕೃತಂ ತು ತೈರ್ಬಿನ್ದುಸರಸ್ತತೋ ಬಿನ್ದುಸರಃ ಸ್ಮೃತಮ್ || ೩೧ ||

ತತೋ ನಿರುದ್ಧಾ ಸಾ ದೇವೀ ಭವೇನ ಸ್ಮಯತಾ ಕಿಲ |
 ಚಿನ್ತಯಾಮಾಸ ಮನಸಾ ಶಚ್ಚರಕ್ಷೇಪಣಂ ಪ್ರತಿ || ೩೨ ||

ಭಿತ್ತ್ವಾ ನಿಶಾಮಿ ಸಾತಾಲಂ ಸ್ತೋತಸಾಃಸ್ಯಹ್ಯ ಶಚ್ಚರಮ್ |
 ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಸ್ಯಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ ಕ್ರೂರಂ ದೇನ್ಯಾಶ್ಚಿ ಕೀರ್ಷಿತಮ್ || ೩೩ ||

ತಿರೋಭಾವಯಿತುಂ ಬುದ್ಧಿರಾಸೀದಜ್ಞೇಷು ತಾಂ ನದೀನಮ್ |
 ತಸ್ಯಾವಲೇಪಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತು ನದ್ಯಾಃ ಕ್ರುದ್ಧಸ್ತು ಶಚ್ಚರಃ || ೩೪ ||

ನೈರುಣಚ್ಚ ಶಿರಸ್ಯೇನಾಂ ನೇಗೇನ ಪತತೀಂ ಭುನಿ |
 ಏತಸ್ಮಿನ್ನೇನ ಕಾಲೇ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಜಾನಮಗ್ರತಃ || ೩೫ ||

೩೦. ಭೂನ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ಗಂಗೆಯು ಈಶ್ವರನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅವನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಳು.

೩೧. ಆಗ ಕುಪಿತಳಾದ ಗಂಗೆಯು ಕೆಲವು ಬಿಂದುಗಳು ಬಿದ್ದು ಸರೋವರವಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಬಿಂದುಸರನೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

೩೨. ಈಶ್ವರನು ಗಂಗೆಯು ಈ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಅಡಗಿಸಲೋಸ್ಕರ ನಗುಮುಖದಿಂದ ತನ್ನ ಜಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದಾಗ, ಗಂಗೆಯು ಈಶ್ವರನನ್ನೂ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪಾತಾಳಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು.

೩೩-೩೪-೩೫. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಈಶ್ವರನು ಅವಳ ಈ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದನು. ಅವಳ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಶಂಕರನು ನೇಗದಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ತಡೆದುಬಿಟ್ಟನು.

ಧಮನೀಸಂತತಂ ಕ್ಷೇಣಂ ಕ್ಷುಧಯಾ ವ್ಯಾಕುಲೇಂದ್ರಿಯಮ್ |
ಅನೇನ ತೋಷಿತಶ್ಚಾಹಂ ಗತ್ಯರ್ಥಂ ಪೂರ್ವಮೇವ ತು || ೩೬ ||

ಬುದ್ಧ್ವಾಃ ಸ್ಯ ವರದಾನಂ ಚ ಕೋಪಂ ನಿಯತನಾಂಸ್ತು ಸಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭಾರಯ ಸ್ವರ್ಣದೀಮಿತಿ || ೩೭ ||

ತತೋ ವಿಸರ್ಜಯಾಮಾಸ ಸಂರುದ್ಧಾಂ ಸ್ವೇನ ತೇಜಸಾ |
ನದೀಂ ಭಗೀರಥಸ್ಯಾರ್ಥೇ ತಪಸೋಗ್ರೇಣ ತೋಷಿತಃ || ೩೮ ||

ತತೋ ವಿಸೃಜ್ಯಮಾನಾಯಾಃ ಸ್ತೋತಸ್ತತ್ಸತ್ತಥಾ ಗತಮ್ |
ತಿಸ್ರಃ ಪ್ರಾಚೀನುಭಿಮುಖಂ ಪ್ರತೀಚೀಂ ತಿಸ್ರ ಏವ ತು || ೩೯ ||

ನದ್ಯಾಃ ಸ್ತೋತಸ್ತು ಗಜ್ಞಯಾಃ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ ಸತ್ತಥಾ |
ನಲಿನೀ ಹ್ಲಾದಿನೀ ಚೈವ ಪಾವನೀ ಚೈವ ಪ್ರಾಚ್ಯೇಗಾಃ || ೪೦ ||

ಸೀತಾ ಚಕ್ಷುಶ್ಚ ಸಿಂಧುಶ್ಚ ಪ್ರತೀಚೀಂ ದಿಶಮಾಸ್ಥಿತಾಃ |
ಸತ್ತಮಿಾ ತ್ವನ್ನಗಾತ್ಪ್ರಾಸಾಂ ದಕ್ಷಿಣೇನ ಭಗೀರಥಮ್ || ೪೧ ||

೩೬-೩೭. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವಷ್ಟು ಕ್ಷೇಣನಾಗಿ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಸೀಡಿತನಾಗಿ ತಪಃಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಗೀರಥ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ, ಹಿಂದೆ ಇವನು ತನಗೆ ಮಾಡಿದ ಆರಾಧನೆಯನ್ನೂ ತಾನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರವನ್ನೂ, ಗಂಗೆಯು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಾಗ ಜಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡನು.

೩೮. ಆಮೇಲೆ ಭಗೀರಥನ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೋಸ್ಕರ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು.

೩೯-೪೦-೪೧. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟ ನದಿಯು ಏಳು ಕವಲುಗಳಾಗಿ ಒಡೆಯಿತು. ನಳಿನೀ, ಹ್ಲಾದಿನೀ, ಪಾವನೀ ಎಂಬ ಮೂರು ಕವಲುಗಳು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಸೀತಾ, ಚಕ್ಷು, ಸಿಂಧು ಎಂಬ ಮೂರು ಕವಲುಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಹರಿದುವು. ಏಳನೆಯದು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಭಗೀರಥನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹರಿದುದರಿಂದ ಭಾಗೀರಥಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಲವಣಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣಂ

ತಸ್ಮಾದ್ಭಾಗೀರಥೀ ಯಾ ಸಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಲವಣೋದಧಿಮ್ |
ಸಪ್ತೈತಾ ಭಾವಯಂತೀದಂ ಹಿಮಾಹ್ವಂ ವರ್ಷಮೇವ ತು || ೪೨ ||

ಪ್ರಸೂತಾಸ್ಸಪ್ತ ನದ್ಯಸ್ತಾಃ ಶುಭಾ ಬಿಂದು ಸರೋದ್ಭವಾಃ |
ನಾನಾದೇಶಾನ್ಪ್ಲವಯಂತ್ಯೋ ಮ್ಲೇಚ್ಛಪ್ರಾಯಾಂಸ್ತು ಸರ್ವಶಃ || ೪೩ ||

ಉಪಗಚ್ಛಂತಿ ತಾಸ್ಸರ್ವಾ ಯತೋ ವರ್ಷತಿ ನಾಸವಃ |
ಶಿಲೀನ್ಧ್ರಾನ್ಕುನ್ದಲಾಂಶ್ಚೀನಾನ್ಪರ್ಬರಾನ್ಯವನಾನ್ಧ್ರಕಾಃ || ೪೪ ||

ಪುಷ್ಕರಾಂಶ್ಚ ಕುಲಿನ್ದಾಂಶ್ಚ ಅಜ್ಜಿಗ್ಲಾಲದ್ವಿಚರಾಶ್ಚ ಯೇ |
ಕೃತ್ವಾ ತ್ರಿಧಾ ಸಿಂಹವನ್ತಂ ಸೀತಾಃಗಾತ್ಪಶ್ಚಿಮೋದಧಿಮ್ || ೪೫ ||

ಅಥ ಚೀನಮರೂಂಶ್ಚೈವ ತಾಲಾಂಶ್ಚಮಸಮೂಲಿಕಾಃ |
ಭದ್ರಾಂಸ್ತುಷಾರಾನ್ಲಾಮ್ಯಾಕಾಃ ಬಾಹ್ಲನಾನ್ಪಾರಟಾನ್ಪಶಾಃ || ೪೬ ||

ಏತಾನ್ವನಪದಾಂಶ್ಚಕ್ಷುಃ ಸ್ಲಾವಯಂತೀ ಗತೋದಧಿಮ್ |
ದರದಾಂಶ್ಚ ಸಕಾಶ್ಚೀರಾನ್ಲಾನ್ಧರಾನ್ಸೌರಸಾನ್ಕುಹಾಃ || ೪೭ ||

೪೨-೪೩. ಬಿಂದು ಸರೋವರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಏಳು ಶುಭನದಿಗಳೂ ಮಳೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೀಳುವ ಮ್ಲೇಚ್ಛಪ್ರಚುರವಾದ ದೇಶಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ.

೪೪. ಆ ದೇಶಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ—ಶಿಲೀಂಧ್ರ, ಕುಂತಲ, ಚೀನ, ಬರ್ಬರ, ಯವನ, ಆಂಧ್ರಕ, ಪುಷ್ಕರ, ಕುಲಿನ್ದ, ಅಜ್ಜಿಗ್ಲಾಲ, ದ್ವಿಚರ—ಇವೇ ಮುಂತಾದುವು.

೪೫. ಸೀತಾನದಿಯು ಸಿಂಹವಂತವೆಂಬ ದೇಶವನ್ನು ಮೂರಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದೆ.

೪೬. ಚಕ್ಷುರ್ನದಿಯು ಚೀನಮರು, ತಾಲ, ಮನಮೂಲಿಕ, ಭದ್ರ, ತುಷಾರ, ಲಾಮ್ಯಾಕ, ಬಾಹ್ಲವ, ಪಾರಟ, ಖಶ ಈ ದೇಶಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದೆ.

೪೭-೪೮. ಸಿಂಧುನದಿಯು ದರದ, ಕಾಶ್ಮೀರ, ಗಾಂಧಾರ, ಹೌರಸ, ಕುಹ, ಶಿವಶೈಲ, ಇಂದ್ರಪದ, ವಸತಿ, ವಿಸರ್ಜನ, ಸೈಂಧವ, ರಂಧ್ರಕರಕ, ಶಮತ,

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣಂ

- ಶಿವಶೈಲಾನಿನ್ದ್ರಸದಾನ್ವಸತೀಶ್ಚ ವಿಸರ್ಜನಾರ್ಥಾ |
 ಸೈನ್ಧವಾನ್ರಸೈನ್ಧ್ರಕರಕಾಚ್ ಭವತಾಧೀರರೋಹಕಾರ್ಥಾ || ೪೮ ||
- ಶುನಾಮುಖಾಂಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಮರೂನ್ವಿಂಧುರೇತಾನ್ವಿಷೇನತೇ |
 ಗಂಧರ್ವಕಿನ್ನರಾನ್ಯಕ್ಷಾನ್ಪಕ್ಷೋನಿದ್ಯಾಧರೋರಗಾರ್ಥಾ || ೪೯ ||
- ಕಲಾಸಗ್ರಾಮಕಾಂಶ್ಚೈವ ಪಾರದಾಂಸ್ತದ್ಗಣಾನ್ವಶಾರ್ಥಾ |
 ಕಿರಾತಾಂಶ್ಚ ಪುಳಿನ್ದಾಂಶ್ಚ ಕುರೂನ್ವಭರತಾನಪಿ || ೫೦ ||
- ಪಿಷ್ಠಾಶ್ಚಲಾನ್ಯಾಶಿವತನ್ಯಾಂಶ್ಚ ನುಗಢಾಜ್ಞಾಂಸ್ತಥೈವ ಚ |
 ಸುಹ್ಮೋತ್ತರಾಂಶ್ಚ ವಂಗಾಂಶ್ಚ ತಾಮ್ರಲಿಪ್ತಾಂಸ್ತಥೈವ ಚ || ೫೧ ||
- ಏತಾನ್ವನಪದಾನ್ಮಾನ್ಯಾನ್ಯಂಗಾ ಭಾವಯತೇ ಶುಭಾರ್ಥಾ |
 ತತಃ ಪ್ರತಿಹತಾ ನಿನ್ಧ್ಯಾಶ್ಚೈವಿಷ್ಣ್ವಾ ಲನಕೋದಧಿಮ್ || ೫೨ ||
- ತತಶ್ಚ ಹ್ಲಾದಿನೀ ಪುಣ್ಯಾ ಪ್ರಾಚೀನುಭಿಮುಖಾ ಯಯಾ |
 ಪ್ಲಾವಯನ್ತುಸ್ತುಪಭಾಗಾಂಶ್ಚ ನೈಷಧಾಂಶ್ಚ ತ್ರಿಗರ್ತಕಾರ್ಥಾ || ೫೩ ||
- ಧೀವರಾನ್ವಸಿಕಾಂಶ್ಚೈವ ತಥಾ ನೀಲಮುಖಾನಪಿ |
 ಕೇಕರಾನೌಷ್ಣಕರ್ಣಾಂಶ್ಚ ಕಿರಾತಾನಪಿ ಚೈವ ಹಿ || ೫೪ ||
- ಕಾಲೋದರಾನ್ವಿನರ್ಣಾಂಶ್ಚ ಕುನಾರಾನ್ವನ್ವರ್ಣಭೂಮಿಕಾರ್ಥಾ |
 ಅಮಣ್ಡಲಂ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ತಿರೋಭೂತಾಂಶ್ಚ ಪೂರ್ವತಃ || ೫೫ ||

ಆಭೀರ, ರೋಹಕ, ಶುನಾಮುಖ, ಉರ್ಧ್ವಮರು—ಈ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ.

೪೯-೫೦-೫೧-೫೨. ಗಂಧರ್ವ, ಕಿನ್ನರ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ಉರಗ ಇವರ ದೇಶಗಳು, ಕಲಾಪ, ಗ್ರಾಮಕ, ಪಾರದ, ತದ್ಗಣ, ಖಶ, ಕಿರಾತ, ಪುಳಿಂದ, ಕುರು, ಭರತ, ಪಂಚಾಲ, ಕಾಶಿ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಮಗಧ, ಅಂಗ, ಸುಹ್ಮೋತ್ತರ, ವಂಗ, ತಾಮ್ರಲಿಪ್ತ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಜನಪದಗಳನ್ನೂ ಪಾವನಮಾಡುತ್ತ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದ ಸಕ್ಕದಿಂದ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ.

೫೩-೫೪-೫೫. ಹ್ಲಾದಿನೀ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯನದಿಯು ನೈಷಧ, ತ್ರಿಗರ್ತಕ, ಧೀವರ,

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣಂ

ತತಸ್ತು ಪಾವನೀ ಚಾಪಿ ಪ್ರಾಚೀನೇವ ದಿಶಂ ಯಯೌ |
ಸುಪಥಾನ್ಪ್ಲಾವಯಂತೀಹ ತ್ವಿಸ್ತದ್ಭ್ಯುನ್ನು ಸರೋಪಿ ಚ || ೫೬ ||

ತಥಾ ಖರಪಥಾಂಶ್ಚೈವ ವೇತ್ರಶಂಕುಪಥಾನಪಿ |
ಮಧ್ಯತೋಜಾನಕಿಮಥೋ ಕುಠಪ್ರಾವರಣಾನ್ಯಯೌ || ೫೭ ||

ಇಂದ್ರದ್ವೀಪಸಮುದ್ರಂ ತು ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಲವಣೋದಧಿಮ್ |
ತತಸ್ತು ನಲಿನೀಸ್ರಾಯಾತ್ ಪ್ರಾಚೀನಾಶಾಂ ಜವೇನ ತು || ೫೮ ||

ತೋಮರಾನ್ಪ್ಲಾವಯಂತೀಹ ಹಂಸಮಾರ್ಗಾನ್ಸಹೈಹಯಾನ್ |
ಪೂರ್ವಾನ್ದೇಶಾಂಶ್ಚ ಸೇವಂತೀ ಭಿತ್ತ್ವಾ ಸಾ ಬಹುಧಾ ಗಿರೀನ್ || ೫೯ ||

ಕರ್ಣಪ್ರಾವರಣಾನ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಂಗತ್ಯಾಶ್ಚಮುಖಾನಪಿ |
ಸಿಕತಾಪರ್ವತಮರುಂ ಗತ್ವಾ ವಿದ್ಯಾಧರಾನ್ಯಯೌ || ೬೦ ||

ನಗಮನ್ದಲನುಧ್ಯೇನ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಲವಣೋದಧಿಮ್ |
ತಾಸಾಂ ನದ್ಯುಪನದ್ಯಶ್ಚ ಶತಶೋಽಥ ಸಹಸ್ರಶಃ || ೬೧ ||

ಮುಷಿಕ, ನೀಲಮುಖ, ಕೇಕರ, ಔಷ್ಪಕರ್ಣ, ಕಿರಾತ, ಕಾಲೋದರ, ವಿವರ್ಣ, ಕುಮಾರ, ಸ್ವರ್ಣಭೂಮಿಯೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಪೂರ್ವಸಮುದ್ರದವರೆಗೂ ಇರುವ ದೇಶಗಳನ್ನೂ ಪಾವನಮಾಡುತ್ತಾ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ.

೫೬-೫೭. ಪಾವನೀ ನದಿಯು ಸುಪಥಾ, ಇಂದ್ರದ್ಭ್ಯುನ್ನು ಸರೋವರ, ಖರಪಥ, ವೇತ್ರಶಂಕುಪಥ, ಮಧ್ಯತೋಜಾನಕಿ, ಕುಠ, ಪ್ರಾವರಣ, ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಇಂದ್ರದ್ವೀಪವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದೆ.

೫೮-೫೯-೬೦. ನಲಿನೀ ನದಿಯು ತೋಮರ, ಹಂಸಮಾರ್ಗ, ಹೈಹಯ, ಮುಂತಾದ ಪೂರ್ವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಅನೇಕ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಕರ್ಣಪ್ರಾವರಣ, ಅಶ್ವಮುಖ, ದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಮಳಲು ದಿಣ್ಣೆ, ಬೆಟ್ಟ, ಮರು ಭೂಮಿ, ವಿದ್ಯಾಧರವಾಸಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಪಾವನಮಾಡುತ್ತ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹಾಯ್ದು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ.

೬೧. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನದಿಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ನದಿಗಳೂ ಉಪನದಿಗಳೂ ಸೇರಿ ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ.

ಉಪಗಚ್ಛಂತಿ ತಾಸ್ವರ್ವಾ ಯತೋ ವರ್ಷತಿ ವಾಸವಃ |
ವಸ್ವಾಕಸಾಯಾಸ್ತೀರೇ ತು ವನಂ ಸುರಭಿ ವಿಶ್ರುತಮ್ || ೬೨ ||

ಹಿರಣ್ಯಶೃಂಗೇ ವಸತಿ ವಿದ್ವಾನ್ಕೌಬೇರಕೋ ವಶೀ |
ಯಜ್ಞೋಪೇತಶ್ಚ ಸುನುಹಾನಮಿತೌಜಾಸ್ಸುವಿಕ್ರಮಃ || ೬೩ ||

ತತ್ರತ್ಯೈಶ್ಚೈಃ ಪರಿವೃತೋ ವಿದ್ವದ್ಭಿರ್ಬಹ್ಮರಾಕ್ಷಸೈಃ |
ಕುಬೇರಾನುಚರಾ ಹ್ಯೇತೇ ಚತ್ವಾರಸ್ತು ಸಮಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೬೪ ||

ಏವಮೇವ ತು ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಋದ್ಧಿಃ ಪರ್ವತವಾಸಿನಾಮ್ |
ಪರಸ್ಪರೇಣ ದ್ವಿಗುಣಾ ಧರ್ಮತಃ ಕಾಮತೋಽರ್ಥತಃ || ೬೫ ||

ಹೇಮಕೂಟಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ತು ವರ್ಚೋವನ್ನಾನುತಸ್ಸರಃ |
ಮನಸ್ವಿನೀ ಪ್ರಭವತಿ ತಸ್ಮಾಜ್ಞೋತಿಷ್ಠತೀ ಚ ಯಾ || ೬೬ ||

ಅವಗಾಥೇ ಹ್ಯುಭಯತಃ ಸಮುದ್ರೌ ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಿಮೌ |
ಸರೋ ವಿಷ್ಣುಪದಂ ನಾಮ ನಿಷಧೇ ಪರ್ವತೋತ್ತಮೇ || ೬೭ ||

೬೨-೬೩. ವಸ್ವಾಕಸಾ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಒಂದು ವನವು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸುವರ್ಣಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಯಜ್ಞಾದಿ ಧರ್ಮಶೀಲನೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಕೌಬೇರಕನೆಂಬೊಬ್ಬ ಜ್ಞಾನಿಯಿರುವನು.

೬೪. ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿದ ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆ ಕೌಬೇರಕನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈ ನಾಲ್ವರು ಕುಬೇರನ ಸೇವಕರೂ ಅನುರೂಪರಾಗಿರುವರು.

೬೫. ಹೀಗೆಯೇ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಸಮಷ್ಟಿಯು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ದ್ವಿಗುಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ.

೬೬. ಹೇಮಕೂಟಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ “ವರ್ಚೋವತ್” ಎಂಬ ಸರೋವರವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ವಿನೀ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠತೀ ಎಂಬ ನದಿಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿ ಎರಡು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ.

೬೭. ನಿಷಧಪರ್ವತದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುಪದವೆಂಬ ಸರೋವರದಿಂದ ಗಾಂಧರ್ವೀ ನಾಕುಲೀ ಎಂಬ ಎರಡು ನದಿಗಳು ಹರಿಯುವುವು.

ತಸ್ಮಾದ್ವ್ಯಯಂ ಪ್ರಭವತಿ ಗಾನ್ಧರ್ವೀ ನಾಕುಲೀ ಚ ತೇ ।
ಮೇರೋಃ ಸಾರ್ವಾತ್ಪ್ರಭವತಿ ಹೃದಶ್ಚಂದ್ರಪ್ರಭೋ ಮಹಾನ್ ॥ ೬೮ ॥

ತತ್ರ ಜಾಮ್ಬೂನದೀ ಪುಣ್ಯಾ ಯಸ್ಯಾ ಜಾಮ್ಬೂನದಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ।
ಸಯೋದನ್ನು ಸರೋ ನೀಲೇ ಸುಶುಭ್ರಂ ಪುನ್ದರೀಕವತ್ ॥ ೬೯ ॥

ಪುನ್ದರೀಕಾ ಸಯೋದಾ ಚ ತಸ್ಮಾನ್ನದ್ಯೌ ವಿನಿರ್ಗತೇ ।
ಶ್ವೇತಾತ್ಪ್ರವರ್ತತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಸರಯೂರ್ಮಾನಸಾ ಧ್ರುವಮ್ ॥ ೭೦ ॥

ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಚ ಮೃಗಕಾಮಾ ಚ ತಸ್ಮಾದ್ವ್ಯೇ ಸಮ್ಭವತುಃ ।
ಸರಃ ಕುರುಷು ವಿಖ್ಯಾತಂ ಪದ್ಮಮೀನದ್ವಿಜಾಕುಲಮ್ ॥ ೭೧ ॥

ರುದ್ರಕಾಂತಮಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ತದ್ಭವೇನ ತು ।
ಅನ್ಯೇ ಚಾಪ್ಯತ್ರ ವಿಖ್ಯಾತಾಃ ಪದ್ಮಮೀನದ್ವಿಜಾಕುಲಾಃ ॥ ೭೨ ॥

ನಾನ್ಯಾ ಹೃದಾ ಜಯಾ ನಾನು ದ್ವಾದಶೋದಧಿಸನ್ನಿಭಾಃ ।
ತೇಭ್ಯಶ್ಚಾನ್ತಾ ಚ ಮಾಧ್ವೀ ಚ ದ್ವೇ ನದ್ಯೌ ಸಮ್ಭವತುಃ ॥ ೭೩ ॥

೬೮. ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಪ್ರಭವೆಂಬ ಮಡುವಿರುವುದು. ಜಾಂಬೂನದವೆಂಬ ಚಿನ್ನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಜಂಬೂನದಿಯು ಆ ಮಡುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

೬೯. ನೀಲಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಕಮಲದಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಪಯೋದವೆಂಬ ಸರೋವರವು ಪುಂಡರೀಕಾ, ಪಯೋದಾ ಎಂಬ ನದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ.

೭೦. ಶ್ವೇತಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಸರಯೂರ್ಮಾನಸವೆಂಬ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸರೋವರವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಮತ್ತು ಮೃಗಕಾಮಾ ಎಂಬ ಎರಡು ನದಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವುವು.

೭೧. ಕುರುದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ, ಕಮಲಗಳಿಗೂ ಜಲಚರಗಳಿಗೂ ಆವಾಸವಾದ, ರುದ್ರಕಾಂತವೆಂಬ ಸರೋವರವು ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವುದು.

೭೨-೭೩. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಮ, ಮೀನು, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ, ಸಮುದ್ರದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಜಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಹನ್ನೆರಡು ಮಡುಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಶಾಂತಾ, ಮಾಧ್ವೀ ಎಂಬ ಎರಡು ನದಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವುವು.

ಯಾನಿ ಕಿಂಪುರುಷಾದ್ಯಾನಿ ತೇಷು ದೇವೋ ನ ವರ್ಷತಿ ।
ಉದ್ಭಿದಾನ್ಯುದಕಾನ್ಯತ್ರ ಪ್ರವಹಂತಿ ಸರಿದ್ವರಾಃ ॥ ೨೪ ॥

ಋಷಭೋ ದುನ್ದುಭಿಶ್ಚೈವ ಧೂಮ್ರಶ್ಚ ಸುನುಹಾಗಿರಿಃ ।
ಪೂರ್ವಾಯತೌ ಮಹಾಪರ್ವಾ ನಿನ್ನುಗಾ ಲವಣಾನ್ಪುಸಿ ॥ ೨೫ ॥

ಚಂದ್ರಃ ಕಾಕಸ್ತಥಾ ದ್ರೋಣಃ ಸುನುಹಾನ್ತಶ್ಚಿಲೋಚ್ಚ ಯಾಃ ।
ಉದಗ್ಯಾತಾ ಉದೀಚ್ಯಾನ್ತಾ ಅವಗಾಥಾ ಮಹೋದಧಿಮ್ ॥ ೨೬ ॥

ಸೋಮಕಶ್ಚ ವರಾಹಶ್ಚ ನಾರದಶ್ಚ ಮಹೀಧರಃ ।
ಪ್ರತೀಚ್ಯಾನಾಯತಾಸ್ತೇ ವೈ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಲವಣೋದಧಿಮ್ ॥೨೭ ॥

ಚಕ್ರೋ ಬಲಾಹಕಶ್ಚೈವ ನೈನಾಕೋ ಯಶ್ಚ ಪರ್ವತಃ ।
ಆಯತಾಸ್ತೇ ಮಹಾಶೈಲಾಃ ಸಮುಪ್ರಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ಪ್ರತಿ ॥ ೨೮ ॥

ಚಕ್ರಮೈನಾಕಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ವಿದಿತಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಪ್ರತಿ ।
ತತ್ರ ಸಂವರ್ತಕೋ ನಾಮ ಸೋಽಗ್ನಿಃ ಪಿಬತಿ ತಜ್ಜಲಮ್ ॥ ೨೯ ॥

೨೪. ಕಿಂಪುರುಷಾದಿ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಲುಮೆಗಳಿಂದ ಉಕ್ಕಿಬಂದ ನೀರೇ ನದಿಗಳಾಗಿ ಹರಿಯುವುದರಿಂದ ಮಳೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ.

೨೫. ಋಷಭ, ದುಂದುಭಿ, ಧೂಮ್ರ ಎಂಬ ಈ ಮಹಾಪರ್ವತಗಳು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿ ಲವಣಸಮುದ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ.

೨೬. ಚಂದ್ರ, ಕಾಕ, ದ್ರೋಣ, ಮೊದಲಾದ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತಗಳು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ.

೨೭. ಸೋಮಕ, ವರಾಹ, ನಾರದ ಮುಂತಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿವೆ.

೨೮. ಚಕ್ರ, ಬಲಾಹಕ, ನೈನಾಕ ಮುಂತಾದ ಪರ್ವತಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ.

೨೯. ಚಕ್ರ, ನೈನಾಕ ಪರ್ವತಗಳ ನಡುವೆ ಸಂವರ್ತಕವೆಂದೂ ಬಡಬಾಗಿ ಯೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಅದನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣಂ

ನಾಮ್ನಾ ಸಮುದ್ರವಾಸಸ್ತು ಔರ್ವಸ್ವ ಬಡಬಾನುಖಃ |
ದ್ವಾದಶ್ಯತೇ ಪ್ರದಿಷ್ಟಾ ಹಿ ಪರ್ವತಾ ಲವಣೋದಧಿಮ್ || ೮೦ ||

ಮಹೇಂದ್ರಭಯವಿತ್ರಸ್ತಾಃ ಪಕ್ಷಚ್ಛೇದಭಯಾತ್ಪುರಾ |
ಯದೇತದ್ಧೃತ್ಯತೇ ಚಂದ್ರೇ ಶ್ವತೇ ಕೃಷ್ಣಶಶಾಕೃತಿ || ೮೧ ||

ಭಾರತಸ್ಯ ತು ವರ್ಷಸ್ಯ ಭೇದಾಸ್ತೇ ನನ ಕೀರ್ತಿತಾಃ |
ಇಹೋದಿತಸ್ಯ ದೃತ್ಯನೇ ತಥಾಃ ನೈಃಸ್ಯತ್ರ ಚೋದಿತೇ || ೮೨ ||

ಉತ್ತರೋತ್ತರಮೇತೇಷಾಂ ವರ್ಷಮುದ್ಧಿ ಶ್ಯತೇ ಗುಣೈಃ |
ಆರೋಗ್ಯಾಯುಃಪ್ರಮಾಣಾನಾಂ ಧರ್ಮತಃ ಕಾಮತೋಽರ್ಥತಃ || ೮೩ ||

ಸಮನ್ವಿತಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಪುಣ್ಯೈರೇತೈಸ್ತು ಭಾಗಶಃ |
ವಸಂತಿ ನಾನಾಜಾತೀನಿ ತೇಷು ವರ್ಷೇಷು ತಾನಿ ನೈ ||
ಇತ್ಯೇಷಾ ಧಾರಯಂತೀದಂ ಸೃಷ್ಟೀ ವಿಶ್ವಂ ಜಗತ್ಸಿಂಧುತಮ್ || ೮೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡಪುರಾಣೇ ಅಷ್ಟಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೮೦. ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹನ್ನೆರಡು ಪರ್ವತಗಳೂ ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧದ ಏಟನ್ನು ತಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೀತಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿವೆ.

೮೧-೮೨. ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದಾಗ ಮೊಲದ ಆಕಾರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಕಳಂಕದಂತೆ ಇತರ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಭಾರತ ಭೂಮಿಯ ಒಂಭತ್ತು ಭಾಗಗಳೂ ಕಾಣುವುವು.

೮೩. ಹೀಗೆ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಖಂಡವು ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣ, ಆರೋಗ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಈ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅತಿಶಯಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ.

೮೪. ಸುಕೃತವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ನಾನಾಜಾತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮೇಲಿನ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈ ಭೂಮಾತೆಯು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲ ಆಧಾರವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.